

Sprawozdanie z prac Rektorskiej Komisji ds. Inwigilacji Uniwersytetu Jagiellońskiego przez Służbę Bezpieczeństwa PRL

1. Powołanie Komisji

Rektorska Komisja ds. Inwigilacji Uniwersytetu Jagiellońskiego przez Służbę Bezpieczeństwa PRL powołana została przez JM Rektora UJ decyzją z dnia 18 IV 2006. W jej skład weszło 16 delegatów reprezentujących wszystkie wydziały oraz administrację UJ.

Skład Komisji:

- Prof. dr hab. Wacław Uruszczak
- Prof. dr hab. Andrzej Flis
- Prof. dr hab. Maciej Salamon
- Prof. dr hab. Teresa Eminowicz-Jaśkowska
- Dr hab. Jolanta Antas, prof. UJ
- Prof. dr hab. Krzysztof Królas
- Prof. dr hab. Andrzej Pelczar
- Dr hab. Edward Mikuli
- Prof. dr hab. Bogdan Zemanek
- Prof. dr hab. Józef Krzysztof Gierowski
- Prof. dr hab. Andrzej Starek
- Dr Zbigniew Zalewski
- Dr hab. Krzysztof Loska
- Dr hab. Magdalena Kosz-Vnenchak
- Dr hab. Włodzimierz Bernacki
- Mgr Stanisław Siess-Krzyszowski

W trakcie prac włączono w skład Komisji delegata NSZZ *Solidarność* prof. dr hab. Edwarda Malca, a panią dr hab. Magdalenę Kosz-Vnenchak zastąpił dr Tomasz Panz.

Komisja ukonstytuowała się na pierwszym posiedzeniu dnia 16 maja 2006 r. Przewodniczącym został prof. dr hab. Krzysztof Królas, wiceprzewodniczącym prof. dr hab. Maciej Salomon, a sekretarzem mgr Stanisław Siess-Krzyszowski.

2. Zadania Komisji

Zgodnie z decyzją J.M. Rektora, zadaniem Komisji było:

1. Rozpatrzenie przypadków współpracy pracowników UJ z SB w kontekście Kodeksu Wartości Akademickich,
2. Gromadzenie materiałów dotyczących inwigilacji UJ przez SB,
3. Gromadzenie danych na temat oporu społeczności akademickiej wobec aparatu represji komunistycznego państwa.

Jako efekt prac przewidywano:

1. Przedstawienie wniosków i sugestii wynikających z prac Komisji władzom i społeczności Uniwersytetu
2. Przekazanie zebranych materiałów źródłowych do Archiwum UJ.

3. Przebieg prac Komisji

W okresie od 16 maja do 13 grudnia 2006 r. Komisja odbyła 10 posiedzeń. Komisja rozpoczęła działalność od nawiązania kontaktu z Zespołem historyków ds. prowadzenia badań naukowych nad inwigilacją środowiska UJ przez SB kierowanym przez prof. Tomasza Gąsowskiego i prof. Piotra Franaszka oraz z dyrektorem Krakowskiego Oddziału IPN prof. Ryszardem Terleckim. Umożliwiło to członkom Komisji zapoznanie się z podstawowymi danymi nt. prowadzonej przez SB inwigilacji środowiska akademickiego oraz powstałej w związku z tym dokumentacji przechowywanej w IPN. Współpracę z zespołem historyków kontynuowano w trakcie dalszych prac, zaś członkowie zespołu biorąc udział w kilku posiedzeniach informowali Komisję o ustaleniach opartych na materiałach archiwalnych IPN. Ogólne informacje o charakterze zasobów IPN przedstawione są w grudniowym numerze Alma Mater przez prof. Piotra Franaszka z zespołu historyków.

Pragnąc przyczynić się do wzbogacenia wiedzy na temat inwigilacji społeczności akademickiej przez SB oraz na temat postawy tej społeczności wobec aparatu represji, Komisja zwróciła się wspólnie z JM Rektorem do pracowników z apelem o udostępnianie posiadanych materiałów źródłowych i spisywanie własnych wspomnień. W odpowiedzi kilku pracowników UJ przekazało na ręce Przewodniczącego Komisji swe relacje. Dalsze informacje i refleksje przyniosło spotkanie z członkami podziemnej Komisji Solidarności na UJ.

Przygotowując się do wydania opinii na temat postawy pracowników wobec inwigilacji Komisja przeprowadziła dyskusję na temat kryteriów oceny osób zarejestrowanych jako współpracownicy SB. Sprecyzowano też zadania Komisji w związku z prowadzonymi w Sejmie i Senacie pracami nad ustawą „lustracyjną”.

Opierając się na danych pochodzących z archiwów IPN o osobach, które w prasie codziennej zostały przedstawione jako tajni współpracownicy SB oraz na złożonych Komisji pisemnych oświadczeniach tych osób, Komisja sformułowała opinię o stopniu ich uwikłania we współpracę z SB. Wnioski Komisji w tej sprawie zawarte są w **Załączniku** do niniejszego Sprawozdania, w którym przedstawiane są informacje o działalności poszczególnych osób i o postawie zajmowanej przez nich samych w listach do komisji.

4. Wyniki pracy Komisji

Efekt pracy nad podstawowym zadaniem Komisji zawarty jest we wspomnianym wyżej Załączniku. Przy rozpatrywaniu indywidualnych spraw pracowników Komisja ograniczyła się do przypadków osób, których nazwiska zostały ujawnione jako współpracownicy SB. Natomiast nie podjęto rozważań nad postawą osób, których współpracę z SB ujawniają badania naukowe, a ich nazwiska nie zostały dotychczas ogłoszone publicznie ze względu na kontrowersje co do sposobu, w jaki historycy mogą to zrobić zgodnie z prawem.

W odpowiedzi na apel o spisywanie własnych wspomnień na temat działalności opozycyjnej i osobistych doświadczeń związanych z działaniami SB, Komisja otrzymała kilka tekstów od pracowników, którzy byli wzywani przez SB na rozmowy przed wyjazdami służbowymi za granicę. Dwa z tych tekstów zostały opublikowane w listopadowym numerze Alma Mater pod tytułem „Kuszenie paszportem”. Komisja dotarła też do osób tworzących podziemną strukturę NSZZ Solidarność w 1982 roku: dr Barbary Niemiec, prof. dr Lucjana Suchanka, prof. dr Zygmunta Wasylewskiego (zmarł w sierpniu 2006 r.) prof. dr Tomasza Dohnalika i prof.

Anny Rażny. (W zespole aktywnie działał również prof. Kazimierz Godłowski, który zmarł kilka lat temu). Koledzy Ci zostali poproszeni o obszerne opisanie tego mało znanego fragmentu historii naszego Uniwersytetu.

Z rozmów z pracownikami Komisja odniosła wrażenie, że ruch oporu wobec władz komunistycznych był na Uniwersytecie bardzo żywy i wielowarstwowy: począwszy od głoszenia niewygodnych dla reżimu poglądów w „tajnym uniwersytecie”, pisanie artykułów do prasy podziemnej oraz jej kolportażu, poprzez współpracę z niezależnymi wydawnictwami, udział w podziemnych strukturach „Solidarności” oraz innych organizacjach opozycyjnych. Ponadto w okresie od 1982 – 1989 na UJ funkcjonował system zbierania składek członkowskich, z którego m.in. zasilano działalność arcybiskupiego komitetu ds. internowanych, więzionych i szykanowanych. W obliczu stanu wojennego Wspólnota Akademicka Uniwersytetu Jagiellońskiego skonsolidowała się w oporze przeciw systemowi bezprawia.

Komisja ponawia apel o przekazywanie, teraz już bezpośrednio do Archiwum UJ, materiałów źródłowych na temat działalności opozycyjnej na Uniwersytecie w okresie stanu wojennego i zagrożeniach, jakie dla tej działalności stanowiła SB.

5. Wnioski końcowe

Zarówno syntetyczne dane zebrane przez zespół historyków, jak też informacje przekazane Komisji bezpośrednio przez pracowników UJ, pozwalają stwierdzić, że społeczność akademicka zajęła godną postawę wobec aparatu represji. Jedyne nieliczni z jej członków podjęli współpracę z SB. Nazwiska niektórych z nich zostały ujawnione. Pozostałe nazwiska poznamy zapewne po wejściu w życie nowej ustawy. Komisja sugeruje, aby w przypadku pojawienia się dalszych nazwisk współpracowników SB władze uczelni zastosowały procedurę wypracowaną przez Komisję. Należy zwrócić się do osób zarejestrowanych jako współpracownicy SB o złożenie pisemnych oświadczeń na temat współpracy. Da to podstawę do oceny czynnych pracowników Uniwersytetu. Zasadniczymi kryteriami oceny powinny być: zgodność ich oświadczenia z informacjami z zasobów IPN oraz stopień zaangażowania we współpracę. Pracownicy emerytowani korzystając z zaproszenia do złożenia oświadczenia uzyskują możliwość zabrania głosu w swojej sprawie.

Przewodniczący Komisji

prof. dr hab. Krzysztof Królas

Kraków, 13 grudnia 2006